Ч. 10. (10.685). Львів, субота 16. січня 1926. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—1 год. перепол.
Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·30 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голандії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Національне питання.

Дві нові праці двох специялістів.

Появилися на книгарських полицях дві книжки про національне питання: „Національний вопрос. Происхожденіе національности и національные вопросы в Россіи" П. Н. Мілюкова (Вид. „Свободная Россія" в Празі) і „Races, Nations and Classes. The Psychology of Domination and Freedom" Г. А. Мюллера (Филадельфія, 1925). Книжки настільки цікаві, що варто їм присвятити хоч дещо уваги.

Проф. Мілюков — специяліст по національному питанню, яким займається здавна. В новій праці на цю тему піддав він основній соціольогічній аналізі всю національну проблему зі становища російського патріота-емігранта. Навязуючи до своїх давніших праць, говорить він багато про теоретичні дискусії російських мислителів у минулому століттї на тему національного питання, про боротьбу за космополітизм та інтернаціоналізм в умах російської інтелігенції, а дальше спиняється докладно на історичному розвитку народів б. Росії. В дальших розділах займається Мілюков науковою аналізою понять: раса і національність, розбираючи ці справи з ліберального становища.

Національної проблеми не хоче Мілюков ані недоцінювати ані перецінювати. Особливо різко виступає він проти ідеольогії тих консервативних російських кіл, що бажали бачити в російській національности містичну, святу істоту, одноцілий організм. Він підчеркує в кількох місцях факт розвитку і постійної зміни національної ідеї, старається також зрозуміти змагання не тільки ріжних західно-европейських народів, але також народів на широких просторах б. російської імперії. Для Мілюкова національність є звичайно тільки об'єктивною історичною появою, яку муситься сконстатувати, але з критикою її треба бути по можности обережним. Він признає також т. зв. природний стан народу поруч вищого, „волюнтаристичного" щабля, на якому нарід є вже свідомий своєї національности і готов за неї боротися: воля й охота до національного життя є сьогодня могутнім чинником у розвитку народів. Одначе ця воля й охота до національности є тільки свідомістю чогось, що лежить у природі і виходить з природи, а не конче відповідає дійсности. Тому в книжці Мілюкова даремне шукати за програмою практичного вирішення національних питань. Він вдоволяється науковою аналізою.

Натомісць американський соціольог Г. А. Мюллер виступає у своїй книжці, присвяченій також національній проблемі, як практик. Він займається головно Злученими Державами, але має зрозуміння і для европейських справ, які знає також добре.

Становище американського соціольога ріжниться основно від становища Мілюкова. Вже в передмові до його праці видно цю ріжницю. Мілюков дякує одному академові, що дозволив йому студіювати велику літературу в своїй бібліотеці, а Мюллер завважує, що він зібрав свій матеріял „більше на основі особистого контакту, як з книжок". Тому Мілюков наводить свою літературу, щоб нею скріпити своє становище, а Мюллер на це, щоби звернути увагу читача на основні лінії розвитку цілої національної справи. Мюллер підходить до націоналізму з практичного боку і небагато робить собі з історії. Для нього національна ідея це така поява, яку можна політично взяти в свої руки, приборкати, а слабі її моральні сторони зробити нешкідливими, бо на його думку націоналізм має в собі багато патольогічного. „Перед нами — каже він — найважніща задача: як цю недугу вилічити".

Аргументує Мюллер при помочі фактів, що їх бере з теперішнього соціяльного життя, не зачеджуючи ніколи подати своєї власної думки про кожну справу. М. ин. подає він, що Чехи (передовсім американські) були вільнодумцями з національних мотивів, а саме з ненависти до Австрії, що була звязана найтіснішими вузлами з католицькою церквою, а натомісць Поляки з тих самих націон. мотивів були католиками, бо ненавиділи російську православну церкву і пруський протестантизм. Він наводить випадки, в яких завдяки „спільному фронтові" проти спільного ворога національна ідея зростала, вказує, що спорт зменшує ненависть між народами, виступає проти антисемітизму і т. д. На кожній сторінці книжки Мюллера видно практичну руку Американця, для якого наука є тільки засобом до мети, в цім випадку засобом до боротьби за міжнародній мир, якого речником хоче бути й він.

Практична американська метода Мюллера є очевидно не без хиб. Мілюков бере розвязку національної справи може за тяжко, Мюллер за легко. Для Мюллера випливають не тільки національні, але й расові противенства (напр. поміж білими й чорними) головно з непорозуміння і він думає, що поученням можна дуже багато зробити для злагіднення національних спорів. Це без сумніву слаба сторона праці Мюллера, але його практичне підходження і практичне розуміння національної проблеми мусить цікавити й европейського читача, що не може вилізти з лябіринту незгаваючих національних спорів, терть і явної чи тайної боротьби між пануючими і гнобленими. Правдивий шлях для пізнання основи національної проблеми лежить десь по середині між історизмом Мілюкова і прагматизмом Мюллера.

Після районування.

Новий адміністративний поділ України.

Його практичні наслідки. — Нові корективи. — Національні райони. — Змагання біля остаточної стабілізації нового поділу.

Новий адміністративний поділ України, що відбувається вже на протязі трьох майже останніх літ, дав радвладі деякі користи чисто практичного характеру. Після скасування губерній та введення округ, в територіяльному відношенню далеко менших від губерній, наступив тісніший звязок їх із державним центром. Крім цього наступило зменшення числа урядовців, а в звязку з тим і инший розподіл державних сум, що йшли на їх утримання.

До нового розподілу було на Україні без губерніяльних установ 26.749 адміністративних урядників, а по ньому це число зменшилося до 22.557. Заробітня плата виносила перед поділом для 10.296 одиниць по губерніях і округах 6,334·825 карб., з чого самі губерніяльні платні виносили 2,380.157 карб. Після скасування губерній та переведення в життя нового поділу видатки на утримання 9.278 одиниць по округах понизилися до 5,273.443 карб., тобто на 1,061.482 карб.*) Натомісць у звязку з новим районуванням вийшли в державному бюджеті дещо більші цифри на оплату районової адміністрації ніж перед нею при рівночасному збільшенню числа урядових одиниць. Число т. зв. штатних урядовців по районах зросло на 856, а плата піднеслася на 1,217.132 карб. Колиж узяти цілість адміністративного персоналу після нового поділу, то скількість його зменшилася на 1.136 одиниць, а видатки на утримання цілого апарату збільшилася на 672 325 карб. Збільшення видатків пояснюється тим, що при меншій скількости давних губерній було менше вищекваліфікованих сил, а по скасуванню губерній округи виказали більше запотребовання саме таких кваліфікованих сил, що були перше виключно при губерніях. Завдяки великому числу округ побільшилася кількість тих кваліфікованих робітників.

Зі скасуванням губерній наступив і поділ їх майна поміж нові округи. Це в деяких випадках має теж дуже корисний для населення характер.

Треба признати, що новий поділ України на округи, райони і громади ще по нинішній день не закінчений, дарма, що триває майже три роки. Радвлада старалася ділити Україну на округи і райони в той спосіб, щоби в них добути бодай релятивне скріплення при допомозі містечкового, міського та фабричного населення впливів пролетаріяту. Цього відразу осягнути не вдалося і тому не дивно, що останніми часами число округ зменшилося аж на 8 одиниць. Тепер є на Україні 41 округ з додатком Автономної Молдавської Республики, що входить до складу Радукраїни як одна адміністративна одиниця. У 1923 р. було аж 706 районів а з кінцем 1925 р. залишилося вже лише 632. Отже корективи в новий адміністративний поділ вносила радвлада безперервно. Буде їх напевно вносити і в будучині.

Дуже утрудняє стабілізацію адміністративного поділу виділювання т. зв. національних районів. Дотепер є запроектованих 12 таких районів. З того вспіла радвлада виділити та зорганізувати заледви 6, отже половину. Дотепер остаточно виділені та зорганізовані такі райони: а) німецькі: Ляндавський, Люксембурський, Молочанський і Пришибський; б) один польський Довбишський і в) один болгарський Романівський. Виділювання нових національних районів спричиняє все деякі корективи і в округах. Крім національних районів є ще й національні громади, а таких є аж 393. З того є 128 німецьких, 90 російських, 65 польських, 34 жидівських, 13 чеських, 28 болгарських, 25 грецьких, 9 молдавських і одна білоруська. Усіх сільських рад було в 1923 р. 15.696 а тепер є їх лише 9.307. Тут доконалося найбільше змін. Між иншим одною з найважніщих їх причин було саме виділювання національних громад. На основі рішень 4-тої сесії ВУЦВК-ту осьмого скликання і 9. Всеукраїнського зізду Рад сільські ради слід організувати в кожному населеному осередку, що нараховує не менше 1000 мешканців. У виїмкових випадках, де віддалення від сільського громадського осередку виносить понад 5 верстов, можна організувати сільські ради і там, де є тільки 500 мешканців. У звязку з тими постановами рішено заснувати 1162 нових сільських рад у 40 округах, це значить у кожній окрузі крім одної. Крім цього наспіли до центра проекти на заснування ще нових 170 сільських рад. Разом отже останнє вже зредуковане число 9.307 сільських рад побільшиться знов на 1332 ради. Все це доказує, що новому поділові далеко ще до стабілізації.

Такий плинкий стан адміністративного поділу відбивається дуже відємно на самому адмініструванню. Не всюди вдоволена з тієї плинкости адміністрація, а ще більше невдоволене населення, яке всі ці поправки, додатки, та зміни відчуває найболючіше на власній шкірі. Маючи все це на увазі, рішив Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет на другій сесії з 1925 р., щоби в майбутньому всякі корективи в адміністративному поділі вносити дуже обережно, поволі, і по провіренню усіх даних за ними. Рішення має на меті повільну стабілізацію теперішнього стану. Одначе важко повірити в те, щоби остаточна стабілізація могла наступити на протязі одного або двох літ. Як видно з дотеперішнього, то вона може відсунутися на цілий ряд літ. А за тим промовляє перш за все щораз то нове творення національних громад і районів, яких вже тепер, на нашу думку, за багато.

В. Н.

*) Цифри беремо з урядових даних, оголошених у праці А. Бущенка секретаря ВУЦВК-ту.

Памятаймо: Рідна Школа — це наша родинна фортеця, це певний захист у добі лихоліття!

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане редакція не відповідає.

Каса Хорих м. Львова.

Ч. 340. Пр. /26. Гурток львівських Аптикарів повідомив Управу Каси Хорих м. Львова, що видаватимуть ліки на касові рецепти тільки за готівку. З огляду на те Управа Каси Хорих м. Львова повідомляє всіх членів Каси, що рецепти без оплати належить реалізувати тільки в Аптиках Каси Хорих при вул. Бракерівській ч. 8 і при вул. Фредри ч. 2 (склеповий льокаль) в будні від 8-ої год. рано без перерви до 9-ої год. вечером, в неділі і свята в аптиці при вул. Бракерівській від 8-ої рано до 1-ої попол. а в аптиці при вул. Фредри від 8-ої рано без перерви до 9-ої вечером. Члени Каси Хорих, які мешкають на периферіях міста, а крім цього всі инші члени можуть в наглих випадках покищо, заки не вийде новий розпорядок, реалізувати рецепти з е л е н о ї і ж о в т о ї краски в аптиках приватних, означе повинні за рецепту заплатити, а заплачену квоту звернеться їм негайно в Аптиках Каси Хорих. — Львів, дня 12. січня 1926. — **Управа Каси Хорих м. Львова.**

1092 1—1

...чинш від камениці при вул. Жовківській 350 зл.) — розходи виносили 10.628·21 зл. Найбільшу рубрику становили харчі, оплата слуг і каса хорих. На рік 1925|6 остає в касі готівки всього-навсього 39·40 зл.!

Над звітом голови і касовим розвинулася жива дискусія, в якій передовсім обмірковувано способи придбання тривкішої фінансової основи для Захоронки. Воно тим актуальніша справа, що мабуть внедовзі прийдеться Захоронці самій оплачувати учительські сили, бо Українське Педагогічне Товариство найшлося в такому скрутному положенню, що ледви чи свої школи зможе удержати. Порішено увійти в тісніший контакт з дільничними Кружками У. П. Т. і при їх підмозі агітувати між населенням за громадним посиланням дітей до наших Захоронок. Це лежить і в інтересі Рідної Школи, бо чим краще розвивається Захоронка, тим певнша фреквенція в низших клясах шкіл У.П.Т., яка послідними часами дуже упала.

К. Малицька підносить справу креування захоронок і діточих садків по селах. Чимраз частіше чути голоси зі сіл о опіку над дітворою в передшкільному, шкільному і позашкільному віці. Як великої ваги творення осередків опіки над дітворою і молоддю по селах, зрозуміє хіба кожен, хто знає, в чиїх руках опинилися тепер народні наші школи і що з них н а ш а дитина може винести. Багатші місцевости могли би удержати захоронку власним коштом, як це сталося в Угнові — подбатиб тільки для них о кваліфіковану учительку. Де не можна засновувати цілорічної захоронки, там творити би в а к а ц і й н і с а д к и, приюти для дітей на найгорячіший для села час жнив, коли всі старші в полі, а діти полишені самі собі. Улаштування такого літнього садка не коштувалоб навіть багато; хату чи шопу на літо легко найти, харчів доставлять родичі, а за провідницю може бути на час вакацій учителька чи молода семінаристка, яка радо зголоситься провести літні місяці на селі на свіжому воздусі при ідейній роботі. А попри працю з дітьми інтелігентна жінка провідниця могла би ще й покласти основи до культурного піднесення села, де воно того потрібує. — Проект Малицької попер д-р Федак, заявляючи, що таким сільським діточим садкам і тов-о „Дністер" прийшло би з підмогою, бо в його інтересі лежить, щоби діти по селах не були полишені без опіки в часі жнив і не ставали причиною ріжних нещасть, ось хочби пожеж, що досі дуже часто траплялося.

Порішено: зібрати через „Просвіту" і її філії дані про села, які моглиб вже в цьому році засновати у себе захоронки чи діточі садки (зачинаючи від львівського повіта), а до УПТ. звернутися з проханням, щоби для провідниць таких садків улаштувало кількамісячний практичний курс фребліївський.

Дальше порушено справу користання з підмог, які державні інституції суспільної опіки уділюють захоронкам, захистам і иншим того рода діточим заведенням. Хоч нас Українців досі постійно поминаю при розділі всякого рода субвенцій навіть для чисто гуманітарних наших установ, збори таки припоручили нововибраному виділові поробити старання в тім напрямі, щоби і наша Захоронка, яка дає опіку і навчання соткам української найбіднішої дітвори, мала теж повне право користати з державних підмог, на які складається не чужий, а таки наш гріш, гріш українського робучого народа.

До нововибраного виділу увійшли: О. Гординська як голова, О. Пачовська містоголова, Н. Мельникова писарка, Ст. Кульчицька скарбничка. Члени Виділу, які вже довший час працюють в Захоронці, дають запоруку, що й на будуче не пожалують труду для добра наших наймеиших — але їм у підмогу мусить прийти ціле українське громадянство. Мусить воно раз зрозуміти педагогічну і національну вагу захоронок у нас, подбати, щоби вони не марніли-ниділи, а на паки скріплялися, росли-виростали не тільки у Львові і по більших містах, а по цілому краю, де тільки лунає щебет української дитини. Захоронка — це перший оборонний вал національного, нашого життя — бережім його! Хай кождий як член Захоронки, стане на його сторожі! Хай в першу чергу наше жіноцтво заінтересується Захоронками і діточими садками — хай кожда заможніша українська родина у Львові возьме під свою опіку одну з львівських захоронок і час від часу у святочні памятні дні пішле тамки у дарунку якусь забавку, книжку, образок, примір навчаний теплу одежинку — а всі ті дрібниці витворять між діт орою атмосферу тепла і любови, у якій діти, ті наймеиші наші громадяне, розвинуться до розуміння національного обєднання і з тим розумінням поведуть їх рочнів на другий щабель виховання — у Рідну школу.

Конст. Малицька.

Всячина.

Модерний Рінальдо Рінальдіні. Найпопулярнішою італійською артисткою є Целіна Біянкі, співачка оперетки. Вона має талант не тільки голосовий і акторський але й... марнотратства. Все те, що заробляє — їй мало. Тому не диво, що рішила ратувати свої фінанси багатим подружжям. В останнім часі вона познайомилась з багатим землевласником Лікаті. Він оповідав їй про свої маєтки на Сицилії, а поводився з таким широким жестом, що підозрівали в ньому справжнього креза. Цей добродій намовив артистку поїхати з ним на Сицилію. Артистка взяла від директора театру 160.000 лірів задатку на сукні до нової вистави і воліла виїхати люксусовим автомобілем у романтичну подорож. Виявилось, що пан Лікаті є ватажком опришків і за ним розписали стежні листи. Пару наречених вхопили в дорозі. Артистка Біянкі не внесла скарги на свого товариша подорожі, дізнавшись хто він є. Імовірно він поводився з нею як слід. Тому відповідатиме перед судом лише за инші численні злочини, а сіньоріна Біянкі за легкодушне зірвання театральної умови.

Практична ідея „послиці". Леді Астор є першою жінкою, що ввійшла до англійського парляменту. Вона є гордістю та прикрасою консервативної партії, але... англійські консерватисти можуть засоромити новістю ідей неодного поступовця з инших країн. Пані Астор зробила несподіванку навіть своїм однодумцям одною революційною реформою. Запросивши до своєї палати на вечір чимало представників політичного, літературного і великобуржуазного світа, приготовила для всіх гостей кольорові маленькі щити, привязувані мущинам на грудях до піджаків а дамам до суконь. На цих щитиках кожний мав виписане своє прізвище, становище та инші титули. Цей винахід мав ту прикмету, що господарі дому не мусіли всіх взаїмно представляти і робити помилки, які так легко трапляються в англійському світі, де кожний у родині може инакше називатись. Ті, що не знали себе, не потрібували себе виминати і шукати посередників, щоби себе представити. Спочатку гості всміхались придивляючись цьому винаходові, але згодом, як практичний нарід, найшли чимало аргументів щодо його корисности. Німецькі часописи передаючи цю звістку пригадують, що цей винахід не новий, бо його вже знали в старій Німеччині, підчас засідань веселих „пючих" товариств. З тою ріжницею, що до прізвища гостей додавали його адресу, з приміткою: „До відома поліцая, якщо не буду знати, де мешкаю". Цей старий німецький звичай повинен би мати поширення і в нас.

Час подружжя. Людина є горда на те, що ріжниться від звірят між иншим: свобідним вибором пори кохання. І цю прикмету хотять учені нам відібрати. Статистики пошукали за фактом, в якому місяці люде найбільше входять у подружні звязки. Англійські референти шлюбних документів ствердили, що найбільше подруж (30 процент усіх) буває у третьому кварталі, а з цього 12 прц. у вересні. За те найменше їх є у холодних місяцях першого кварталу. Та инші краї мають свій барометр почувань. У Злучених Державах найбільше підховим до подруж є місяць грудень, коли є найбільше забав, концертів, вечерниць; в Італії доба між Великоднем і Зеленими Святами, у Франції місяць карнавалу лютий, а в південноамериканських краях місяці, коли падуть найбільші дощі. Диво, що в краях, де ці факти відомі, нема ще товариства, яке заборонювалоби парубкам виходити в ці місяці з хати.

Поправлювання природи. Птаховодам удалось через відповідний добір канарків та солов'їв придати нові породі канарків соловейковий голос. Молоді, що родяться з канарків наділених соловейковим голосом, унаслідують цю прикмету по своїх родичах.

Білі дикуни. Італійський географ Антоніо Томазі твердить, що він найшов у кам'янистих пустинях Гімалайського хребта расу білих дикунів. Звістка про це відкриття передана часописами є досить дивно зредагована: Томазі побачив один примірник такої породи, зовсім голого мущину, що легко пнявся по скелях — побачив і раз більше. А може це був також якийсь европейський географ.

Штайнах випереджений Египтом. Відомий египтольог проф. Брестед відчитав старий египетський папирус, який є медичним твором. Точний не єсть важкий, тому, що наукова египетська термінольогія невідома. Брестед твердить, що автор цього твору мав незвичайні відомости з царини медицини. Він знав напр. що в наслідок поразін одного боку мізку наступає параліч противежного сторони тіла. Відкриття, яке в Европі зроблено щойно кількадесять літ тому, було вже відоме в Египті, а саме, що контролі ріжних частин тіла зосереджується в означених частинах мізку. Окремий розділ згаданого твору присвячений питанню „як старого чоловіка перемінити в двайцятилітнього". Штайнахові та Воронову ще готові зробити докір, що вони вкрали свої ідеї відмолодження від египетських мудреців.

Жінка з 1000 обличчями. У Парижі арештували відоме „медіюм" пані Евгенію Пікар, кравчиню, в якої найдено чимало крадених предметів. Пані Пікар є відомим спіритистичним феноменом. Вона викликує духи померших з такою силою що сотки свідків потверджує ці явища. На її старім зморщенім обличчю появляються риси обличчя осіб, які „приходять зза гробу": — лице десятилітньої дитини, поважного достойника, гарної дівчини і т. д. Між свідками, які стверджували ці факти, був навіть „бувший суддя воєнного суду". Пані Пікар „викликує духи" при світлі і дозволяє підчас цієї операції держати свої руки. Ніхто не може розяснити цих явищ. Покликані свідки не помогли пані Пікар. Вона сама не вміла розяснити присутність чужих річей у своїй хаті, а власники цих річей не хотіли погодитись на теорію, що ті річи мандрують до неї самі, так само, як загробні тіни. Спіритистичний талант своїм боком, а крадіж — крадіжю. Характеристичне те, що судове слідство зробило цій пані нову рекляму.

Наводнення Калягарі. У південній Африці Англійці живо працюють над здійсненням величавського пляну, щоби наводнити пустиню Калягарі, яка простягається між гористою частиною країни Бексшуан і рікою Оранж. Цю степову околицю хотять воли перетворити в плодовиту землю. Простір пустині поширюється з року в рік, внаслідок недостачі води, що висихає. Оази Кафрів щезають і стірки, улюблена страва мешканців і худоби не можуть рости. Англійські інжініри мають намір спровадити воду з двох рік, що лежать на території Анголі, португальської кольонії. На наводнених землях задумують завести поля бавовни. Увесь плян з погляду інжинірського та промислового, начеркнений у широких обрисах.

Мікроскопійні книжки. На міжнароднім фотографічнім конгресі в Парижі, д-р Гольдберг подав до відома новий винахід мікрофотографії. При помочі цеї мікрофотографії можна зміст 10.000 (?!) книжок помістити на 100 сторінках скляної плити величини 9 і 12 цм. Ясно, що такий відбитий зміст можна читати тільки при помочі мікроскопу. Не є виключене, що при надмірнім зрості книжок бібліотеки, які захотять зберігати все те, що друкується, будуть приневолені користуватись таким винаходом.

ОПОВІСТКИ.

Репертуар Українського Наддніпрянського Театру під дир. О. Мітневича.

Угнів.

16.І. „Вій".
17.І. „Маруся Богуславка".
18.І. „Дні нашого життя".

Рава руська.

19.І. „Бурлак Кімель".
20.І. „Лісова пісня".
21.І. „Воскресіння".
22.І. „Ревізор".
23.І. „Сатана".
24.І. „Ой не ходи Грицю". 15—?

Готується до постанови „Затоплений дзвін", Гавптмана, „Дядя Ваня" Чехова.

Український Театр Союза Артистів, саля Муз. Т-ва ім. Лисенка:

субота 16.І. 7·30 веч. прем'єра: „Тайфун" песа на 4 дії.

неділя 17.І. 3 попол. „Добосвідна Сузанна" оперета на 3 дії, вечером 7·30 „Монахи" комедія на 4 дії.

Білети в ціні від 3—0·50 раніше до набуття в Союзнім Базарі (в четвер і неділю при касі театру). 1086 2—?

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Поликикання заграи. знавців для Польщі.

У марш. сойму Ратая була 13. І. нарада при участи представників сторонництв. Прем. Скшинський мотивував потребу усталення економічного клину Польщі. По словам прем'єра „польська економічна політика пригадує сліпу коняку, що все іде до рова". Треба покликати загр. знавців для екон. і фінансових справ, щоби опрацювали економ. план на довший час і щоби працювали над його виконанням. Колиб це сталося, скріпилося би довіря заграниці до Польщі. Уряд виступить небаром з предложеннями в цьому напрямку. Заповіджене розглядження політ. справ буде на слід. тиждень.

Відложення сойму.

14. І. на конвенті сеніорів під проводом марш. Ратая ухвалили відбути ще пленарні засідання сойму в пятницю й суботу, й відложити засідання сойму від понеділка до кінця січня.

Делеґати „Бенкерс трест" у Варшаві.

13. І. прибули до Варшави делеґати „Бенкерс Тресту" Зіхель і Фішер (оба Жиди представники консорції 28 амер. банків). Пополудни прийняв їх мін. скарбу Здзєховський. Делеґати мають переговорювати з польським урядом у справі 100 міл. дол. позички за застав польського тютюневого монополю.

Пілсудський в справі ухвали політ. комітету.

„Курєр Пор." помістив отвертий лист марш. Пілсудського в справі ухвали політ. комітету про поворот його до чинної служби в армії. Пілсудський зазначує що не змінив свого погляду на закон про вач. військові власти. І дальше вважає цей закон шкідним для війська і держави, а що до нього самого, то закон виразно каже, що марш. Пілсудський не ввійде ніколи, навіть при найбільшій загрозі держави. Дивується, що мін. Скшинський висуває його особу без порозуміння з ним самим.

Відозва „Хлопського Сторонництва".

Новий клюб „Хлопського Сторонництва" у відозві критикує діяльність „Визволення", ставить собі ціллю зєдинення всіх селян в одну велику, радикальну, клясову селянську партію. Заповідає злуку з селянським союзом Бриля, запрошує до спільної праці селян із групи Оконя, та инших послів із „Визволення" і послів-селян із „Пяста". „Хлопське сторонництво" буде зміряти до співпраці з білоруськими й українськими організаціями для створення великого селянського союза, який „буде основою уряду польської річипосполитої у недалекому майбутньому".

Німеччина предкладає Польщі позичку.

„Дейли Нюз" повідомляє, що Німеччина предложила Польщі позичку за територіяльні зміни в поморськім коридорі. Польський уряд нібито згодився на зневтралізування коридора з рівночасним зневтралізування сх. Прусії. Німеччина тої пропозиції не приняла, а предложила позичку за 5 км. смугу вздовж залізниці.

Новий німецький уряд.

Президент Гінденбург поручив 13. січня утворення уряду канц. Лютерові, Лютер представив президентові держави такий склад уряду: през. мін. д-р Лютер, загр. справи д-р Штреземан, райксвера Геслєр, праця Браун, справедливість Маркс, скарб Райнгольд, внутрішні справи Кох.

Манджурія незалежна держава.

Чанг-Тсо-Лін у телеграмі повідомляє, що Манджурія зірвала взаємини з Пекіном. То є потвердження факту, який існує вже довший час. Від трьох літ Чанг-Тсо-Лін вважав три манджурські провінції своєю суверенною державою.

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 7·80 — 7·85 канад. дол. 7·60 — 7·65. чеські кор. 0·23·50 — 0·24,00 віс. 0·23·75 — 0·24·00, франки фр. 0·30·00 — 0·31·00, фр. швайц. 1·50—1·51, англ. фунти 36·00 — 37·00.

Золото. 20 кор. 30·00 —31·00, 20 франк. 28·00—29·00; 20 марк. 35·00 36·00; 10 руб. 36·00—37·00.

Срібло. Австр. кор. 0·63·00—0·64·00, 5 австр. 3·00—3·25, фльорени 1·50—1·65, рубл 3·35 — 3·45 рубель дрібними сріблом 1·35 —1·40.

НОВИНКИ.

— Конфіската. У вчорашнім числі нашого часопису сконфісковано чотири місця у статті „Perpetuum mobile". Є це цього року пята конфіската нашого часопису.

— Штайґеріяда. Цікаві пробують обчислити, скільки коштує державу процес Штайґера. Самі стенографи одержали 6.000 зол. Протоколи з розправ мали 5000 сторінок машинового письма; їх списували в кількох примірниках, — отже знову 6.000 зол. Розправа проти Єґера і тов. у звязку з цією справою — 5000 зол. Отже щонайменше 200.0 зол. Польські часописи жалуються, що державний скарб мав такі витрати. Та де їх рівняти з витратами жидівських патріотів, хоча би на самих адвокатів? — Штайґер підчас свого побуту у Варшаві хотів добитись авдієнції у президента держави. Пос. Райх, до якого він звернувся за інтервенцією, заявив йому, що після скінченого процесу роля його скінчена.

— Векслеві містерії. Галицька і міська Каса ощадности найшли в себе кілька векслів на 500, 600, 700 і 1000 зол. підписаних якимись селянами з Білогорщі і потверджених громадським писарем та державним комісарем Шпалею. Якісь дотепні ошуканці вибирали ці гроші, фальшуючи підписи громадян. Один зі селян дізнавшись випадково, що в суді хтось узяв за нього „гіпотечний витяг" потрібний для банкової позички, звернувся до банку і щойно тоді виявилось, що крім сфальшованих підписів є на векслях підписи помершого громадського писаря і однорічної дитини. Таким самим способом купували згадані векслеві специялісти ровери в крамниці Манделя, який мав підозріння щодо автентичности підписів. Підозріння паде на двох селян Панкевичів з Рудна, біля Львова. Ні банкові урядовці, ні власник крамниці не в силі ствердити, що Панкевичі є тими, які приходили з фальшивими векслями.

— Чи це правда? Недавно одержали ми від п. д-ра М. Воробця, адвоката в Калуші позитивну нотатку про те, що п. М. Козаневич, ст. гірничий радник з Велички, причислює себе до ісповідників рим. кат. обряду. З огляду на те, що п. д-р Воробець заслугує на повне довіря, підтверджене зрештою офіційним актом, уважали ми, що не слід цього поминути мовчанкою. Одночасно ми мали на увазі, що п. Козаневич був в своїм часі держ. секретарем ЗУНР., а тому, поміщуючи замітку п. д-ра Воробця, подали ми її в сумнів в словах: чи це правда? В останньому часі одержали ми письмо від п. М. Козаневича, в якому він справу пояснює в цей спосіб: Дня 26. червня 1925 мав він бути переслуханий в суді у Величці в справі оливи якогось Жида з Калуша. Спішачись, звернувся він до судді з проханням, щоби його негайно переслухав, бо його ждуть пильні урядові справи. Суддя, не питаючи свідка про ґенералія (вік, віру, службовий характер і т. д.), коротко подиктував протокол, а п. Козаневич підписав його, не перевірюючи його змісту. Ґенералія довільно пізніше дописав сам протоколянт, означуючи свідка між иншим яко визнавця рим. кат. релігії, що не відповідає дійсности. З приємністю подаємо це пояснення до відома наших читачів і жалуємо, що через неувагу п. Козаневича вийшли для нього деякі неприємности. Одночасно дозволяємо собі звернути увагу п. Козаневича, що листи до редакції слід писати змістово і річево без зайвих „віршів" і инших прикрас, які можуть викликати враження незрілости и невинованости їх автора.

— Лінде не втік. Урядово заперечують чутки про втечу згл. виїзд за кордон б. през. ПКО. Лінде. Слідство в його справі кінчиться і небаром акти віддадуть прокуратурі.

— Арештування б. рад. міністра. В поспішному поїзді Варшава-Вильно арештували бувш. радянського міністра (з кабінету Мархлевского в 1920 р.) Куликовського. Найшли при ньому 2400 дол. і фальшиві документи. Пізнав його польський офіцер, засуджений Куликовським на смерть у полоні в СРСР. К-го вже раз були арештували в Польщі, але він утік при помочі фальшивих документів.

— Підком. Кайдан звільнений зі служби. Мін. Рачкевич після конференції підписав крім звільнення зі служби інсп. Лукомского також підкомісаря поліції Кайдана. Дальші зміни у львівській поліції і львівським воєвідстві мають послідувати небаром.

— З тайни допоміжчі. „Дзєннік Людови" подає до відома, що соймовий посол Бирка, з партії „Пяста", крім посольської плати одержує також пенсію емерита як бувш. піддержавний секретар. Не диво, що пан посол міг купити собі недавно маєток у Познанщині. І не диво, що державний буджет вічно недужає, коли мусить в одну кишеню пхати дві пенсії.

— Чи Львів —найдорожчий? Найдорожчим містом на теперішній польській території є Вильно. Після нього йдуть Варшава, Новогрудок, Лодзь, Білосток, Люблин, Познань, Краків, Станиславів, Львів, Тернопіль. Мала потіха.

— Виміна вязнів? Німецька преса приносить звістку, що радянський уряд звернеться незабаром до польського з пропозицією виміни ком. посла Ланьцуцького, що сидить у вязниці, на иншого політичного вязня. Оба уряди можуть перевести незчислену (?) вже скількість політичних вязнів на підставі закону про їх персональну виміну. Радянський уряд має намір запропонувати до виміни за Ланьцуцького о. Усаса або Лашкевича, яких у свій час мали виміняти за Багінського та Вечоркевича.

— На волю. З дрогобицької вязниці втікло чотирох злочинців, з яких найменший був засуджений на 15 літ. Вони називаються: Хаїм Шапіро або Абрагамович, Янкель Кшивицкий, Влад. Земіцкий і Антін Хмельович. Всі вони, здається, „діячі" з підпілля.

— Добрий сторож публичного ладу. 22-літня служанка Тимчакова прийшла з зажаленням до поліційного комісаріяту на „постерункового" Каспшака, який хотів її зґвалтувати. Він використав свою офіціяльну ролю, коли мав перевірити факт, чи дівчину виключив з хати, без попереднього повідомлення, її хлібодавець. Каспшак намовив бездомну дівчину піти з ним до готелю і там пробував даремне зєднати собі її ласку, по доброму та силою. Його арештували. Поміщений в поліц. арештах при Казимирівській вул. відібрав собі життя револьверовим вистрілом. Цілий череп розірвало на куски. Кажуть, що то якась жінка дала йому револьвер із харчами або хтось із товаришів.

— З кіна. У кіні „Лев" та „Коперник" іде величава фільма в 9 діях, найкращої світової фабрики „Фокс" п. з. Замах на Панамський канал (Честь і рідний край). У ній бере участь уся воєнна фльота Зєдинених Держав. Сензаційний сюжет шпигунства. У головних ролях: Едмунд Льов і Марта Менсфільд.

— Побажання щасливого Нового Року пересилає своїм П. Т. відборцям Г. Гутерман, годинникар і золотник у Львові вул. Сикстуська 1/. 1029 1—1

Відгуки дня.

Минулося...

Скінчилися свята, а з ними разом гриби, злоти, податки і инші потвердження нової ери. Ми знову станули лицем до старої буденщини, як большевики до сеал.

Скінчилися свята...

Ще кілька днів ходити буде по хаті святочний настрій, змішаний з запахом куті, сушені і голубців, а далі і він заберететься, оставивши тільки чат з потрісканої печі.

Пять повних днів святкувала Галицька й волинська Україна. Святкувала по старому стилю, а — по новій ревелті, хоч може й ще будоб напитки:

Ніхто офіційно не справляв свят як за давніх літ, але всюди було досить страв, ще більше напитків, а найбільше гостей.

Щодо напитків то вийшло так: Найбідніші купили звільнюючу карту У. П. Т. і напитки, багатші самі напитки, а найбагатші саму карту.

Ці останні найліпше вийшли, бо вспіли мапку патріотів, а не стратили грошей. Опріч того мали право до „оказії" у знайомих і до промовлень на тему нашої розтратности по... десятій чарці.

Маю враження, що У. П. Т. багато не заробило на звільнюючих картах. Привичка — не друга натура, а традиція — не дві натури. На другий рік починаю У. П. Т. видати карти звільнюючі від абстиненції, а тоді й найбагатші купить карту, а найбідніші лишуть і чужого алькоголю.

Як там воно не будоб, свята пройшли, минули і нема здається нікого, хтоб не жалував за ними.

В часи найлібереральнішої з усіх конституцій, не одна з толерованих манифестацій національних. Скільки то при замкнених дверях і заслонених вікнах не передумано революційних, організаційних і консолідаційних думок. А декуди навіть і слово тверде впало з досить виразною алюзією до теперішнього режиму.

Як не судити п. Ст. Грабського, а всеж таки він не жадає від Українців утраквізації свят. Має пребагато ті самі арґументи, що й при утраквізації школи: „Спільне сидження при одним столі, спільне гутірка в двох мовах, будуть мати спасенний вплив на вирівнання деяких мінімальних непорозумінь між братніми народами".

Треба признати, що багато в тім є правди, але багато є злого, хоч і другорядного значіння.

Уявляю собі такі утраквістичні свята. Прийшлось би пекти чи варити. Польки сказалиб:

— Droga pani zacny przyrządzić dwie ryby, gołąbki, pierogi, barszczyk z uszkami, a mąż będzie łaskaw postarać się o napoje.

— А нам її святає весело Українка.

— Ja resztę wszystko biorę na siebie, chyba... że pani chciałaby jeszcze dodać jakiś kozik, jakieś ciasteczko...

Засідаєш до вечері. Українці їлиб хіба сушеню, кутю і соки, бо першенство належиться державній владі.

Урегулювання будоб таке, не не тільки в утраквістичних, але й у державних в заміть приватних українських школах.

Початково, Міністерство Віри і Науки, не робить цього. Воно, хоч і наластоване за школами, всеж таки має ще дрібку такту.

Дехто з моїх знайомих догадується, що воно просто боїться, але я в це не вірю.

Не боялося видавати шкільні закони, не побоялось би зутраквізувати свята.

Ручу, що так, як у такім випадку, ми приналиб і на, показуючи пальцем у чоботі.

Але потішаюся, що так воно не є. Нас охороняє конституція, і міністерство такого розпорядку не видасть, хіба би... але ні майже певно не видасть.

А як видасть, то плачмо. Плачмо за останніми святами з українською викладовою мовою.

Галактіон Чіпка.

Товариство для наших найменших.

По Заг. Зборах „Української Захоронки".

Вже місяць тому, бо ще 5. грудня м. р. відбулися Загальні Збори Товариства „Захоронка". Раз тільки в рік скликує воно своїх членів і своїх приятелів, й на той один раз явилося мінімальне число гостей. Найбільше вражала повна неприсутність учительства як державних так і приватних всенародніх шкіл, хоч якраз ті школи найбільше звязані зі Захоронкою, яка підготовляє для них дітвору. Зате д-р Ст. Федак, старий добродій Захоронки, як звичайно явився і брав живу участь в нарадах. Попри сотки своїх справ, важних — дуже важних, найшов таки годинку часу, щоби присвятити її малій дітворі.

Збори відкрила голова О. Гординська, складаючи звіт з діяльности товариства за 1924/5. Зі звіту довідуємося, що воно удержує у Львові вісім захоронок: при вул. Руській, Городецькій, у св. Юра, при вул. Софії і Жовківській, на Личакові, Клепарові і Левандівці. Є ще захоронка на Замарстинові, але там Виділ товариства дав тільки уладження, а про все инше дбають самі таки місцеві громадяне. Загальне число дітвори у всіх захоронках доходить до 350 — вік дітей від 4—6 літ. В захоронках вчать фахові учительки по всім вимогам педагогіки. Їх оплачує Українське Педагогічне Тов-о з власних фондів. Діти дістають в захоронці сніданок і обід, що є великим добром для них, бо це ж понайбільше діти найбідніших робітників і зарібників. Очевидно, на оплату від них числити не можна, хоч і як мінімальною вона поставлена, тимто фінансова сторона Захоронки була все актуальною і пекучою справою на кожному засіданню Виділу. Ні від міста ні від наших властей Захоронка ніяких підмог не діставала; удержувалася виключно з власних фондів, на які складалися збірки від церквах, членські вкладки та невеличкі місячні оплати дітвори. Велику поміч дало Захоронці американське Обєднання, приславши їй 150 долярів. Давнішими часами дещо доходу приносили вечерниці, які Виділ час до часу улаштовував — але в останніх роках і це джерело доходу не дописало, бо замість зисків стало приносити дефіцити. Як що року, запросив Виділ і в цім році до всіх своїх захоронок св. Миколая, який приніс дітворі багато добрих річей і дуже гарні фартушечки. Була і „ялинка" зі свічечками, а для старих дітей Великий Миколай і Маланка.

Тяжкий удар стрінув в цьому році Захоронку — в льокалі у св. Юра відібрано їй одну кімнату так, що дітворі — а є її там до 40 душ — приходиться дусятися в одній малій кімнатці. Всякі заходи у компетентних чинників, щоби Захоронці не роблено такої кривди, не помогли. Українська інституція і то так преважна мусіла уступити на другий плян, щоби зробити місце приватній особі, ще й чужениці, яка знати більш від наших мала прав замешкати в українській капітулі.

Звіт касовий за минулий рік представляється ось як: Приходів було 10.097·61 зл. (в тім готівка з року 1924 з квоти 22.501 зл

Про людське око.

Пепесівці і новий „projekt na zniszczenie Rusi".

Нарешті й львівський пепесівський „Dzennik ludowy", який все робить враження закордонної газети — бо так анемічно й чужо трактує головно справи „кресів" — дозволив собі в статейці „Projekt na zniszczenie Rusi" спинитися над протиукраїнським і протиселянським законом про тзв. земельну реформу. Ця статейка бліда й рахітична та немов недокінчена (без висновків) має на меті не так виступити в обороні прав і інтересів українського народу, як радше виправдати ганебну поведінку пепесівців в справі земельної реформи. Та всетаки годиться спинитися на кількох замітках „Dzennik-a ludow-ого".

„Деякі параграфи, що обговорюють (?! Ред.) будучу парцеляційну діяльність на окраїнах, надали їй запаху, так добре відомих нам кольонізаційних законів. З виказу маєтків, що вже цього року підлягають кольонізації, слідує, що на перший вогонь підуть великі простори тзв. східних окраїн. Ми певно були би останніми, які протестували би проти вивласнення (врештою за відшкодуванням) окраїнних зубрів і королевят. Одначе поважне застереження мусить вбуджувати факт, що не забезпечено праву українського й білоруського населення до землі, управлюваної їх трудом і потом. Що гірше, не лише не забезпечено, але й відсунено на дальший плян. Нашим „націоналістам" все ще світить, яко провідна зоря, плян скольонізування Волині, Полісся і Сх. „Малопольщі" осадниками зі заходу. Сумні досвіди з останніх 7-ми літ, що доказують мізерність цього пляну, нічого їх не навчило. Проти переводження кольонізації окрім промовляє уклад господарських відносин на сході, і недостача землі. Недостача землі, яка дошкульно дається відчувати білоруському й українському населенню, наказує їм кігтями боротися за кожну пядь рідної землі. Треба раз скінчити з легендою, що окраїни є безпанською землею, що ріллі там подостатком, а населення за мало. Вже Ст. Щепановский перед багатьома роками доказував, що Галичина є виїмково перенаселеною країною. Східні повіти „Малопольщі" займають перше місце в тій невеселій статистиці. На Волині й Поліссі густота заселення є значно менша — від 70 до 91 жителів на 1 кв. км. — але не слід забувати, що земельна культура є дуже низька, що наші стратегічні чинники будуть берігти болота й неужитки Полісся яко... стратегічні окопи. Коли ж зважити, що населення тих воєвідств — це головно хлібороби, що не мають відпливу до робітничих середовищ, то слід признати, що поміркованість населення тих земель можна здобути лише ціною політичної рівноправности і основної поправи господарського істнування. Сьогодня тому населенню не багато лишається втратити. Тим більше не слід його провокувати проектами кольонізації й осадництва, нещасними „проектами на zniszczenie Rusi", які будуччина готова болючо заперечити".

Як бачимо, сказано дуже сальоново, а крім того вилазить тут вся перфідія пепесівців. Бож тієї „земельної реформи", себто кольонізації й осадництва „кресів" не ухвалив ніхто инший, тільки пепесівці на спілку з вшехполяками і пястівцями. Про людське око намагаються вони половою слів прикрити свої ганебні вчинки. Але „кресове" населення сьогодня знає дуже добре, що всі польські партії без огляду на фірму, під якою виступають, одним миром мазані.

З польського сойму.

Засідання з 13. січня.

Вчорашнє засідання сойму присвячене було дальшій дискусії над законом про чужинців, який принято в третьому читанні.

Пос. д-р Інзлер (Жид. Клюб) звернув увагу, що обмеження свободи чужинців у Польщі викличе невдоволення в колах тих чужинців. Держави, громадяне яких не мають у Польщі свободи рухів, виступлять у себе з репресіями проти громадян Польщі. Вже сьогодня поводяться в ріжних державах з польським громадянством гірше, як з громадянами инших держав. Закон про чужинців дає завелику свободу ділання урядовцям, лишаючи їм таким чином широке поле для переслідувань, шикан і надужить. Бесідник пропонує відіслати закон ще раз до комісії.

З уваги на заяву маршалка, що він одержав з ріжних сторін предложення перервати наради над цим законом, дискусію відложено і приступлено до дискусії над законом про службові відносини учительства.

Пос. д-р Федербуш (Жид. Клюб) спинився на діяльности тих учителів, що ширять ненависть до Жидів. Те саме ширять деякі шкільні підручники. Бесідник зголошує поправку до ст. 3. Потім говорив рабин Левін у справі учителів жидівської религії і поставив дві резолюції.

З черги забрав слово посол Сергій Хруцький (Український Клюб), що критикував ті точки закону, які спрямовані виразно проти українських учителів. Потім поставив внесення, аби з умов, що їх мусить мати кандидат на учителя, сперкнути, що він мусить бути людиною з незплямленим минулим і володіти польською мовою.

Пос. Пйотровский (ППС.) звернувся проти того уступу, який постановляє, що учителі религії мусять мати дозвіл духовної влади. Посол Прушинський (ЗЛН.) домагався привернення титулу професора для учителів з повними університетськими студіями. Проти поправки Прушинського виступив Пйотровський, називаючи поворот до титулу професора анахронізмом. В тому самому дусі промовляв пос. Новицький („Визволене").

В дальшій дискусії забирали голос посли: Прушинський (ЗЛН.), Вигодзкий (Жид. Кл.), Грайс (Нім. Союз) і Скрипа (Комун. Фракція). Після передискутування перших 32 статтей наради перервано. Найблище засідання в пятницю, 15. ц. м.

Радянська Україна.

Література для села.

Харківський окружний Виконком асигнував 28 тисяч карбованців на закупно літератури для районних сільських книгозбірень і хат-читалень, а також на закупно шкільного приладдя для учнів. („Вісти".)

Інститут наукової організації праці в Донбасі.

В половині січня ц. р. відкривається в Сталіні інститут наукової організації праці. Метою інституту буде в першу чергу вивчення умовин праці робітництва гірничого і металюргічного промислу.

(„Вісти").

Науково-медична Рада в Харкові.

При інспектурі охорони здоровля організують науково-медичну Раду. До Ради ввійдуть визначні професори медицини з Харкова. Завданням Ради буде поширення лічничої сітки і регуляція боротьби з заразливими недугами.

Зменшення числа безробітних.

Статистика 20-ти великих бірж праці на Україні виказує, що в останньому році число безробітних значно зменшилося. Тепер є зареєстрованих 155.350 безробітних проти 200.690 безробітних з кінцем 1924 р. Слід замітити, що урядові біржі праці далеко не відповідають дійсному станові безробітних. Напевно втроє або вчетверо більше безробітних є незареєстрованих у біржах праці. Всі вони перебувають переважно по селах.

З польських справ.

Ощадність скарбу відібється також на вигодах подорожних; спеціяльний залізничий комітет означить редукцію деяких пасажирських поїздів від 1-го лютого.

Погляди Кеммерера, американського знавця, будуть відомі польському урядові щойно після його повороту до Америки, звідки він перешле письмне справоздання про господарсько-фінансовий стан Польщі.

Справа комірного, над якою радила соймова правнича підкомісія, далі невирішена і відкладена до слідуючого засідання. Продовжили поки-що тільки охорону фабричних комірників, на рік, і то тільки в фабриках, які працювали щонайменше шість місяців.

Позичку для фабрикантів пропонує визначний промисловець з Лодзі, Круш, у розмові з мін. скарбу, — з грошей призначених на підмогу для безробітних. Ця пропозиція схвилювала дотичні кола.

Варшавські робітники, міської управи та електрівні, домагаються виплати нового додатку на дорожнечу (ріжниці у т. зв. „вказнику"). Є їх 5000 і погрожують страйком.

По широкому світі.

Американські фінансисти у порозумінні з представниками держави радили над оздоровленням Европи і співпрацею всіх европейських народів. Представник англійського банку, Норман, хоче оснувати міжнародній банк з участю капіталів Зединених Держав, Англії, Німеччини, Італії, Франції, Бельгії, Польщі та Голяндії. Він мав би повстати зі злуки емісійних банків поодиноких країн.

Експльотацію Европи хоче перевести трест американських фінансистів. Є це погляд визначного німецького промисловця на сторінках французької преси. Цей плян має бути противагою англійських впливів.

Французько-німецькі торговельні переговори закінчилися загальним порозумінням.

Головою франц. парляменту вибрано Ерріо 300 голосами проти 24. Праві партії та центр не голосували.

Бріян, франц. мін. зак. справ предложить парляментові проєкт закону, щоби вернутись до давної виборчої системи, т. зв. округ.

Нова німецька організація повстала під проводом „всенімців", між якими є син Вільгельма II., Оскар. Вона обєднює кілька політичних груп крайньої правиці, що виступали відокремлені.

Декабристи.[3)]

З приводу столітніх роковин революції декабристів.

Я. Революційний епізод на Україні.

Члени полудневої революційної групи („Полудневого Товариства") довідалися про події в Петербурзі аж коло 25. грудня. Командант Чернигівського полку у Василькові під Києвом Гебеля видав приказ арештувати видного члена революційної організації Сергія Муравєва-Апостола. Довідавшись про небезпеку, С. Муравєв-Апостол домагався від членів організації Артамона й Олександра Муравєвих, щоби вони збунтували свої полки, розташовані в Троянові й Любарі та рушили з ними до Білої Церкви і там получилися з иншими відділами збунтованих військ. Одначе з цих заходів нічого не вийшло. Кидаючись на всі боки, Сергій Муравєв-Апостол збунтував одну роту гренадірського полка в Ковалівці. До нього приєднався заговірник Кузьмин з жовнірами, зібраними в Трилісі. Получені сили заговірників скермувалися до Василькова, який і занято. Стаціоновані у Василькові війська не ставили опору, а населення прихильно поставилося до збунтованих військ. Там зявилася теж рота штабскапітана Маєвського.

Дня 31. грудня 1825 збунтовані війська зібралися на васильківському майдані. Полковий священик відправив богослуження, а опісля тремтючим з переляку голосом відчитав катехізм, уложений Сергієм Муравєвим Апостолом, в якому містилися заповіди нового громадянина. На перше питання: на що Господь сотворив чоловіка? — була відповідь: щоби в Нього вірив, був вільний і щасливий. На питання: чому російський народ є нещасний? — в катехізмі відповідається: тому, що царі захопили владу. В катехізмі проведено думку, що царі поступають проти Божої волі і тому не слід їм повинуватися, а навпаки треба зі зброєю в руках проти них повставати.

Священик не мав сили докінчити читання катехізму. Його виручив Бестужев-Рюмін. Опісля Сергій Муравєв-Апостол виголосив коротку промову. Він усновував право до свободи та взивав до її оборони. Жовнірам обіцював він скорочення військової служби, а селянам зменшення тягарів. „Хто хоче боронити своїх прав, нехай йде за мною, а хто не хоче, нехай лишається!" — закінчив він свою промову. Грімкий, трикратний оклик: ура! — був відповідю жовнірів.

Звідсіль звернулися збунтовані війська через Мотовилівку до Ковалівки. В Мотовилівці мав приєднатися до збунтованих кап. Козлов. Але його вояки не виявили охоти приступити до бунту. День 1-го січня 1826 р. проведено в Мотовилівці, інформуючи населення про мету руху. Дня 2. січня війська ночували в Пологах. Вночі частина старшин покинула бунтівників, спасаючись втечею. С. Муравєв-Апостол в промові до жовнірів напятнував ганебну поведінку офіцерів. Слідуючого дня війська ввійшли до Ковалівки, почувши перші стріли в 6-тьох верствах від неї. С. Муравєв Апостол почав приготовлятися до оборони. Та заки він свій плян перевів в діло, посипалися стріли, а він сам одержав рану в голову. Збунтовані війська розбито, заговірників арештовано, двох офіцерів (Іполит Муравєв-Апостол і Кузьмин) відібрали собі життя.

Революційний епізод на Україні скінчився повною невдачею. Сергій Муравєв-Апостол і Михайло Бестужев-Рюмін і в рішаючій хвилині виявили подиву гідну мужність й енергію, далеко більшу, як їх петербурські товариші, то всетаки їх акція була наскрізь безнадійна. Стоючи на всеросійськім централістичним ґрунті, вони не могли потягнути за собою української маси, вони не в силі були опанувати жадного пункту, що рішав би про побіду революції навіть на короткий час, вони не могли захопити ніякої особи, якої захоплення моглоб мати рішаючий вплив на дальший хід подій.

Керманичі бунту на Україні — Сергій Муравєв-Апостол і Михайло Бестужев-Рюмін — стояли без порівнання вище, були більшими індивідуальностями, як їх петербурські товариші. Вони не обманювали вояцькі маси, не вводили в гру великих князів Константина і Миколая та не визискували підступним, а одночасно бездарним способом їхнього конфлікту ізза престола. Вони ставили справу ясно, просто і революційно: закликали жовнірів до боротьби з царатом в імя політичної й соціяльної свободи. Їх акція може й була би мала успіх колиб вони мали були зрозуміння для національно-політичного моменту, колиб свою революційну діяльність навязали були до невмирущих визвольних змагань українського народу, колиб були поставили її на ґрунті політичної й соціяльної боротьби України з російським царатом. Але того зрозуміння не мали керманичі й члени полудневої революційної організації і тому їх акція пропала в самих початках.

(Продовження буде.)